

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України
Навчально-наукова лабораторія дослідження проблем
публічного адміністрування та децентралізації влади
Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України
Євразійська асоціація правничих шкіл та правників

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

*збірник тез
Науково-практичного круглого столу,
присвяченого 74-й річниці проголошення
Загальної декларації прав людини*

(м. Хмельницький, 9 грудня 2022 року)

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
2022**

З 38 **Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення:** збірник тез Науково-практичного круглого столу, присвяченого 74-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 9 грудня 2022 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. 203 с.

ISBN 978-617-7572-59-5

У збірнику представлені доповіді, які були подані на Науково-практичний круглий стіл «Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення», присвячений 74-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини, що відбувся у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова 9 грудня 2022 року. Розміщені у збірнику тези доповідей стосуються таких напрямів: «Захист прав людини в умовах воєнного стану», «Міжнародно-правові засоби захисту прав людини», «Реалізація громадянами України права на судовий захист», «Реалізація громадянами конституційного права на безоплатну правову допомогу», «Захист прав соціально незахищених категорій громадян», «Перспективи вдосконалення системи захисту прав людини в Україні».

Збірник розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, студентів, аспірантів та докторантів, практичних працівників і широкий читацький загал.

Організаційний комітет Науково-практичного круглого столу «Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення», присвяченого 74-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини, не завжди поділяє думку учасників круглого столу.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками круглого столу.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу, дотримання принципів академічної доброчесності несуть учасники круглого столу, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

УДК 342.7:341.231.14

2. Дидикин А.Б. Платонизм и нормативизм: историко-философская реконструкция. *ΣΧΟΛΗ*. 2018. Т.12. №2. С. 709-713.
3. Жданов П.С. Понятие «закона» в контексте греческого мировоззрения VI-IV веков до н. э. *Правоведение*. 2014. №3(314). С. 188-205.
4. Кузьменко О.В. Свобода як принцип конституції і цінність громадянського суспільства. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Вип. 1(36). С. 12-16. DOI <https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1.723>.

Васильєв Станіслав Валерійович,
доцент кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської
обласної ради, кандидат юридичних наук, доцент

ЗАХИСТ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ОСВІТИ

Право людини на доступ до освіти передбачено багатьма законодавчими актами, які регулюють правовідносини у сфері освіти. Порушення права громадян на доступ до освітніх послуг повинні бути підставою для притягнення до юридичної відповідальності. Громадяни повинні бути обізнані із засобами захисту своїх прав у галузі освіти. Наведені фактори обумовлюють актуальність обраної тематики дослідження.

Науковці наголошують на недопущенні дискримінації у сфері освіти, вільному доступі до освіти з урахуванням паритетності усіх осіб [1, с. 180]. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про освіту» кожен має право на якісну та доступну освіту, ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти. Право на освіту гарантується незалежно від віку, статі, раси, національності, релігійної належності, стану здоров'я, інвалідності або інших чинників [2]. Отже, на законодавчому та доктринальному рівні декларується забезпечення рівного доступу до освітніх послуг незалежно від багатьох ознак і чинників.

Водночас, під час вступу до закладів загальної середньої або дошкільної освіти можуть бути порушення прав батьків і дитини, пов'язані із місцем проживання або іншими факторами. Під час вступу абітурієнтів на місця державного замовлення закладів вищої освіти також можуть бути допущені порушення щодо проходження конкурсу та зарахування на навчання. Необхідно дослідити засоби захисту прав людини у сфері доступу до освітніх послуг.

Згідно зі ст. 69 Закону України «Про освіту» звернення фізичної особи може бути підставою для проведення перевірки дотримання законності у закладі освіти працівниками Державної служби якості освіти [2]. Отже, першим органом влади, до якого можуть бути оскаржені порушення, що полягають в обмеженні права на освіту, є Державна служба якості освіти. Відповідно до Положення про названу службу до її повноважень належить здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти щодо дотримання ними вимог законодавства про освіту та видання обов'язкових до виконання розпоряджень щодо усунення виявлених порушень у встановлені строки [3]. Таким чином, працівники Державної служби якості освіти мають право здійснити позапланову перевірку дотримання законності у закладі освіти та видати розпорядження про усунення порушень законодавства. Висновки позапланової перевірки можуть стати підставою для притягнення керівників закладів освіти до дисциплінарної відповідальності.

Наступною інстанцією для вирішення суперечностей, пов'язаних із прийомом на навчання, є освітній омбудсмен. Відповідно до ч. 2 ст. 73 Закону України «Про освіту» освітній омбудсмен є посадовою особою, на яку покладаються завдання щодо захисту прав у сфері освіти [2]. Згідно із п. 9 Положення про освітнього омбудсмена названа посадова особа має право розглядати скарги та перевіряти факти, викладені у скаргах, які подані

здобувачами освіти, їх батьками, законними представниками, педагогічними та науково-педагогічними працівниками [4]. Таким чином, наступним органом влади, до якого можна поскаржитись на правопорушення у сфері доступу до освіти, є освітній омбудсмен.

Варто пам'ятати, що незаконна відмова у прийнятті до навчального закладу є злочином, передбаченим у ст. 183 КК України [5]. Досудове слідство у кримінальних провадженнях про вчинення таких злочинів здійснюють працівники поліції. Таким чином, порушення права на доступ до освіти може бути підставою для написання заяви до поліції. Звичайно, не всі громадяни знають про можливість притягнення порушників до кримінальної відповідальності у разі обмеження доступу до освіти. Водночас, активістам громадських організацій, які здійснюють громадський контроль у сфері освіти, варто поширювати серед громадян відповідні знання.

Рішення приймальних комісій закладів вищої та фахової передвищої освіти можуть бути оскаржені в порядку адміністративного судочинства. Згідно із п. 9 ч. 1 ст. 19 КАС України юрисдикція адміністративних судів поширюється на спори щодо оскарження рішень атестаційних, конкурсних, медико-соціальних експертних комісій та інших подібних органів, рішення яких є обов'язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб [6]. Вважаємо, що приймальні комісії закладів освіти цілком відповідають визначенню органів, рішення яких можуть бути оскаржені у порядку адміністративного судочинства згідно із наведеною нормою права. Отже, наступним засобом захисту права на освіту є звернення до суду.

Таким чином, засобами захисту права на доступ до освіти є подання скарг до Державної служби якості освіти, освітнього омбудсмена, поліції або захист прав у судовому порядку. Всі вказані засоби захисту свого права необхідно використовувати громадянину, який зазнав порушення права на доступ до освіти.

Література:

1. Павлюх А. О., Василенко Н. В. Право на освіту: міжнародний та національний вимір (в контексті аналізу міжнародних договорів та національних нормативно-правових актів). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Випуск 24. Том 4. С. 178 – 181
2. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30 листопада 2022 року)
3. Деякі питання Державної служби якості освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 року № 168. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30 листопада 2022 року)
4. Положення про освітнього омбудсмена : постанова Кабінету Міністрів України від 06 червня 2018 року № 491. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/491-2018-%D0%BF#top> (дата звернення: 30 листопада 2022 року)
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. *Законодавство України. Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 30 листопада 2022 року)

